

**Голові разової спеціалізованої вченої ради
Херсонського державного університету
доктору психологічних наук,
професору Анжеліці Коллі-Шамне
вул. Шевченко, 14 м. Івано-Франківськ,
76018, Україна**

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктор психологічних наук, професорки, професорки
кафедри практичної психології
Навчально-наукового інституту
управління, психології та безпеки Львів ДУВС,
(спеціальність 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія) Католик Галини
Вікторівни на дисертаційну роботу Сергет Ірини Вікторівни «Соціально-
психологічні чинники трансформації життєвих цінностей осіб з
онкологічними захворюваннями», представленій на здобуття наукового
ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія з галузі знань
05 Соціальні та поведінкові науки**

Обґрунтування теми дисертаційної роботи. Онкологічні захворювання залишаються однією з провідних причин смертності та інвалідності населення України, що визначає їхню високу медико-соціальну значущість. Щороку тисячі українців отримують діагноз онкологічної хвороби, що супроводжується істотними змінами у способі життя, психоемоційному стані та системі життєвих цінностей пацієнтів. Зростання онкопатології, комплексність її наслідків для особистості та суспільства зумовлюють необхідність поглибленого наукового аналізу особливостей переживання хвороби та ціннісних трансформацій, що відбуваються у процесі боротьби з нею.

Особливої актуальності зазначена проблематика набуває в умовах воєнного стану в Україні, коли тривалі воєнні дії, соціально-економічна

нестабільність, вимушене переміщення, втрата житла, обмежений доступ до медичних послуг і погіршення екологічних умов спричинили додаткове психічне навантаження на онкохворих.

Онкологічний діагноз виступає потужним екзистенційним стресором, що може провокувати перегляд життєвих орієнтирів, переосмислення сенсу життя, пошук нових духовних і моральних опор. Дослідження цих процесів є важливим як для глибшого розуміння психологічного стану онкопацієнтів, так і для розробки ефективних психокорекційних і реабілітаційних програм.

Загальна характеристика дисертації. Дисертація є самостійним, завершеним та цілісним науковим дослідженням, присвяченим вивченню соціально-психологічних чинників трансформації життєвих цінностей осіб з онкологічними захворюваннями. Дисертаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків до розділів, списку використаних джерел, загальних висновків та додатків. Кожен розділ має внутрішні підрозділи та завершується висновками, що сприяє цілісному розумінню логіки дослідження. Текст роботи має чітку структуру, логічно побудований, викладений науковою психологічною мовою та відзначається високим рівнем методологічної культури.

У дисертації обґрунтовано актуальність теми, об'єкт, предмет, завдання дослідження окреслені чітко, що дозволило авторці досягнути мети роботи: здійснити теоретичне аналізування наукових джерел з проблеми соціально-психологічних чинників трансформації життєвих цінностей осіб з онкологічними захворюваннями, проаналізувати підходи до вивчення проблеми трансформації життєвих цінностей онкохворих, систематизувати соціально-психологічні особливості ціннісної сфери осіб хворих на онкологію залежно від руйнівного впливу захворювання на повсякденне життя, виявити взаємозв'язки між параметрами ціннісної сфери та психологічними властивостями пацієнтів, обґрунтувати соціально-психологічні чинники трансформації життєвих цінностей осіб з онкологічними захворюваннями.

Емпірична частина реалізована за допомогою сучасних методів статистичного аналізу, що дало змогу глибоко проаналізувати соціально-

психологічні чинники трансформації життєвих цінностей у осіб хворих на онкологію.

Висновки дисертаційної роботи логічно випливають із результатів дослідження, підкреслюють його наукову новизну та повною мірою відповідають поставленим у роботі меті та завданням. Перелік літературних джерел включає 297 позицій. У додатках подано список публікацій авторки за темою дисертації, а також матеріали, що відображають процедуру апробації результатів.

Матеріал дисертації викладено у логічній послідовності, дотримано вимог академічної доброчесності. Стиль викладу відповідає науковим стандартам у галузі психології. Структура, зміст та оформлення дисертації, а також кількість публікацій відповідають вимогам, визначеним Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 (у редакції від 01.01.2024) та Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій».

Ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків, сформульованих у дисертації. Дисертаційне дослідження вирізняється методологічною цілісністю та ґрунтовністю на всіх етапах наукового аналізу. Використання широкого спектру загальнонаукових і спеціальних підходів дозволило авторці глибоко осмислити предмет дослідження, а застосування сучасних психодіагностичних методик, надійність і валідність яких обґрунтовано в другому розділі, забезпечило високу якість емпіричної бази.

Робота вирізняється чіткою логікою викладення, внутрішньою узгодженістю матеріалу та аргументованістю кожного положення, що свідчить про високий рівень професійної підготовки дослідниці. Структура дослідження логічна й послідовна, що дало змогу повністю розкрити його мету та досягти поставлених завдань.

Емпірична база, на якій ґрунтуються наукові результати, є достатньою за обсягом і репрезентативною. Висновки та практичні рекомендації випливають безпосередньо з отриманих даних і повністю їм відповідають. Візуальне оформлення матеріалу: використання таблиць, графіків та ілюстрацій, підвищує

наочність викладу й сприяє глибшому розумінню проведеного аналізу. Застосований математико-статистичний апарат є логічно вибудованим і обґрунтованим, що підкреслює достовірність і надійність отриманих статистичних результатів

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження та їх теоретична та практична значущість. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

- вперше розглянуто особливості трансформації життєвих цінностей осіб з онкологічними захворюваннями для аналізування психологічних змін в особистості онкологічних хворих;
- визначено особливості ціннісної сфери хворого залежно від руйнівного впливу захворювання на повсякденне життя, а також від статі та віку пацієнтів;
- виявлено взаємозв'язки між параметрами ціннісної сфери та психологічними властивостями пацієнтів: ставленням до хвороби, провідними стратегіями подолання труднощів (способів опанування та копінг-стратегій), емоційним станом, особливостями мотивації, рівнем особистісної тривожності;
- вперше виявлено взаємозв'язки між суб'єктивною індивідуальною оцінкою важкості впливу онкологічної хвороби на психічний стан особистості;
- досліджено соціально-психологічні чинники, які можуть впливати на перебудову системи ціннісних орієнтацій;

Практична значущість дослідження полягає в тому, що його основні положення і висновки можуть слугувати теоретичною й методологічною основою для розробки конкретних психологічних рекомендацій та індивідуалізованих програм, спрямованих на підтримку онкологічних пацієнтів у збереженні віри в себе, постановці життєвих цілей та пошуку смислу життя, а також формуванні активних стратегій подолання хвороби.

Отримані результати розкривають різні аспекти екзистенційних переживань особистості: емоційний, когнітивний, поведінковий, що дозволяє інтегрувати їх у практику психологічного супроводу пацієнтів. Такі результати можуть бути застосовані у рамках програм, що поєднують різні психотерапевтичні підходи, зокрема логотерапію, позитивну психотерапію та

екзистенційний аналіз. Це створює підґрунтя для позитивної переоцінки труднощів, формування життєвих планів та підтримки віри у власні можливості як ключових компонентів стратегії подолання онкологічного захворювання.

Дотримання академічної доброчесності. На основі аналізування тексту дисертації, наукових публікацій здобувачки та результатів перевірки на оригінальність встановлено, що дисертаційне дослідження виконано самостійно, не містить проявів плагіату та повністю відповідає принципам академічної доброчесності.

Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях. Основні результати дисертаційного дослідження знайшли належне відображення у 14 публікаціях авторки, з яких 1 розділ у колективній монографії, 1 стаття у виданні, яке належить до наукометричної бази Scopus, 3 статті у фахових виданнях України з психології, 9 публікацій – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Зауваження щодо оформлення, змісту дисертаційної роботи та дискусійні питання.

Загалом позитивно оцінюючи наукове та практичне значення здобутих авторкою результатів дослідження, вважаємо за доцільне висловити деякі питання до окремих положень дисертації та побажання щодо перспектив дослідження дисертації.

1. У тексті на стор. 29 зазначено, що «наявність об'єктивної інформації про своє захворювання допомагає людині у формуванні її адекватного відношення до хвороби і навпаки, відсутність інформації, або її обмеженість, а також уникнення питань стосовно лікування та стану хворого, підсилюють тривогу та страхи пацієнта». Які наслідки наявності об'єктивної інформації про своє захворювання Ви спостерігаєте у своєму дослідженні?

2. У тексті на стор. 34 зазначено, що діагноз розладу адаптації у хворих на онкологію залежить від індивідуальних особливостей у преморбідному періоді. Чи здійснюється у Вашому дослідженні вплив індивідуальних особливостей онкологічних хворих у преморбідному періоді на трансформацію життєвих цінностей?

3. Ви зазначаєте, що за результатами дослідження у осіб з онкологічними захворюваннями відбувається збільшення ваги окремих цінностей чи зміна цінностей. Які саме цінності актуалізуються чи змінюються?

4. Ви зазначаєте, що згідно з емпіричними результатами з'ясовано вплив життєвих обмежень, накладених хворобою, на ціннісний вибір особистості. Чи може негативний вплив хвороби виступати чинником трансформації цінностей у хворих на онкологію?

5. У дисертаційному дослідженні можна зустріти незначні стилістичні невідповідності та орфографічні помилки та огріхи (ст. 34, 35, 46).

6. Вважаємо доречним зауважити, що в представленій науковій роботі використано деякі підходи радянських вчених (ст. 49, 83). Відомо, що суб'єктний підхід дістав теоретичне та методологічне обґрунтування і набув широкого запровадження у психологічній науці й практиці саме в психології радянських часів. Хоч існує думка, що наука не має національності й не обмежується державними кордонами, разом з тим вона повинна враховувати національні інтереси своєї держави та служити власному народові. Виправданою в даній ситуації видається позиція врахування поліфонії наукових думок, оскільки складно заперечити важливість суб'єктного підходу в цій роботі зокрема та загалом в психології. Більше того, за твердженням В. Татенка, «більші шанси на перемогу отримає та сторона, чії показники за критерієм суб'єктності вищі». У цьому світлі рекомендуємо надалі в наукових працях спрямовувати свою увагу на дослідження європейських та інших дослідників – представників різних континентів, що знаходяться з нами сьогодні у одному ціннісному вимірі.

Вказані зауваження та окреслені недоліки не впливають на загальну високу оцінку та не спростовують одержаних наукових результатів дисертаційної роботи Сергет Ірини Вікторівни.

Загальний висновок

Дисертаційне дослідження Ірини Вікторівни Сергет «Соціально-психологічні чинники трансформації життєвих цінностей осіб з онкологічними

захворюваннями» за своїм змістом, науковим рівнем та оформленням відповідає усім вимогам до оформлення дисертацій та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 та № 502 від 19.05.2023), а її авторка, Сергет Ірина Вікторівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з психології за спеціальністю 053 Психологія.

Офіційний опонент:

доктор психологічних наук,
професорка кафедри практичної психології
Навчально-науковий інститут
управління, психології та безпеки ЛьвДУВС

Галина Католик